

**LOCALITĂȚI ALE JUDEȚULUI CONSTANȚA
LA 140 DE ANI
DE LA UNIREA DOBROGEI CU ROMÂNIA**

*Lucrare dedicată aniversării a 140 de ani de la Unirea Dobrogei
cu România, apărută cu sprijinul Consiliului Județean Constanța*

**CONSILIUL JUDEȚEAN CONSTANȚA
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „IOAN. N. ROMAN” CONSTANȚA
ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA**

**LOCALITĂȚI ALE JUDEȚULUI CONSTANȚA
LA 140 DE ANI
DE LA UNIREA DOBROGEI CU ROMÂNIA**

Coordonatori:

Profesor universitar dr. Valentin CIORBEA

Dr. Corina-Mihaela APOSTOLEANU

Dr. Luminița STELIAN

**Editura Academiei Oamenilor de Știință din România
București
2018**

Lector volum: dr. Angela-Anca Dobre

Machetare și coperti: Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la unirea Dobrogei cu

România / coord.: Valentin Ciorbea, Corina-Mihaela Apostoleanu,
Luminița Stelian. - București : Editura Academiei Oamenilor de Știință
din România, 2018

ISBN 978-606-8636-54-2

I. Ciorbea, Valentin (coord.)

II. Apostoleanu, Corina (coord.)

III. Stelian, Luminița (coord.)

94

Responsabilitatea conținutului materialelor aparține autorilor

Tipărit la SC INFCON SA - 0241 580 527

MESAJUL PREȘEDINTELUI CONSILIULUI JUDEȚEAN CONSTANȚA

În acest an se împlinesc 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România, eveniment istoric major, care s-a înscris, după Unirea Principatelor din 24 ianuarie 1859, ca al doilea moment al făuririi României Mari, vis desăvârșit la 1 decembrie 1918.

Pentru a marca momentul celor 140 de ani, la înălțimea importanței sale, în spiritul unei tradiții care a început în anul 1928, când intelectualii dobrogeni au tipărit lucrarea de referință **Dobrogea: Cincizeci de ani de viață românească: 1878-1928**, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța și Academia Oamenilor de Știință din România și-au unit forțele și au elaborat, sub egida Consiliului Județean Constanța, volumul **Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România**. Prin această carte se dorește prezentarea situației actuale a localităților, prin reunirea rapoartelor primarilor municipiilor, orașelor și comunelor județului Constanța. Atât pentru generațiile prezente, cât și pentru cele ce vor urma, volumul constituie un important reper al evoluției județului, cu întreg potențialul său geografic, economic, turistic și cultural. În timp, volumul se va dovedi extrem de util, pentru realizarea unei istorii a ținutului dintre Dunăre și Mare, sub toate aspectele dezvoltării sale.

Etapele de profunde transformări pe care întreaga societate românească și, odată cu ea, județul Constanța, le-a parcurs, după 1989, sunt bine reflectate în materialele existente în volum. Realitățile economico-sociale ale acestor ani reprezintă, în fapt, eforturile pe care oamenii le-au făcut, în virtutea schimbărilor esențiale de care aveau nevoie localitățile în care trăiesc și își desfășoară activitățile de zi cu zi.

Administrația județului Constanța consideră de maximă importanță a face mai bine cunoscută situația actuală a localităților, întrucât acest potențial se află la baza elaborării planurilor viitoare de dezvoltare regională și națională. Existența resurselor naturale, a infrastructurii de transport rutier, feroviar, fluvial și maritim, a obiectivelor economice, cât și implicarea autorităților locale în proiecte pe termen lung, atrag după sine o mai bună valorizare a ceea ce s-a înfăptuit până în prezent, cât și o mai clară imagine a ceea ce este necesar să fie continuat și îndeplinit.

Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România

Prin toate instituțiile aflate în structura sa, Consiliul Județean Constanța sprijină punerea în valoare a potențialului economic, turistic și cultural al tuturor localităților și integrarea acestor demersuri în dezvoltarea generală a României, cu accent pe valorile regionale, puse în lumină de planurile și proiectele specifice.

2018 reprezintă un an de referință în istoria României și istoria Dobrogei, pe care îl cinștim, prin strădaniile noastre comune de a dezvolta județul Constanța și a-i evidenția importanța, în plan național și internațional.

Mulți ani împliniți, la aniversarea Dobrogei și României!

Președintele Consiliului Județean Constanța

Marius Horia Țuțuianu

PRIMĂRII ȘI PRIMARI DOBROGENI

Municipii

Primăria municipiului Constanța

Primar: Decebal Făgădău

Primăria municipiului Mangalia

Primar: Cristian Radu

Primăria municipiului Medgidia

Primar: Valentin Vrabie

Orașe

Primăria orașului Băneasa

Primar: Paul Coliș

Primăria orașului Cernavodă

Primar: Liviu Cristian Negoită

Primăria orașului Eforie

Primar: Robert Nicolae Șerban

Primăria orașului Hîrșova

Primar: Viorel Ionescu

Primăria orașului Murfatlar

Primar: Valentin Saghiu

Primăria orașului Năvodari

Primar: Florin Chelaru

Primăria orașului Techirghiol

Primar: Iulian Constantin Soceanu

Comune

Primăria comunei Adamclisi

Primar: Dorina Cicilia Șerbănescu

Primăria comunei Agigea

Primar: Cristian Maricel Cîrjaliu

Primăria comunei Amzacea

Primar: Constantin Radu

Primăria comunei Corbu

Primar: Marian Gălbinașu

Primăria comunei Crucea

Primar: Gheorghe Frigioi

Primăria comunei Cumpăna

Primar: Ec. Mariana Gâju

Primăria comunei Cuza Vodă

Primar: Viorel Dulgheru

Primăria comunei Dumbrăveni

Primar: Stelian Clinciu

Primăria comunei Grădina

Primar: Gabriela Iacobici

Primăria comunei Lipnița

Primar: Florin Crăciun

Primăria comunei Lumina

Primar: Ioan Roman

Primăria comunei Nicolae Bălcescu

Primar: Dumitru Timofte

Primăria comunei Oltina

Primar: Gheorghe Chirciu

Primăria comunei Ostrov

Primar: Niculae Dragomir

Primăria comunei Pantelimon

Primar: Costel Armășescu

Primăria comunei Pecineaga

Primar: Nicolae Stan

Primăria comunei Peștera

Primar: Marius Liviu Petre

Primăria comunei Rasova

Primar: Maria Mitu

Primăria comunei Siliștea

Primar: Mihai Soare

Primăria comunei Tîrgușor

Primar: Petre Viorel

Primăria comunei Tortoman

Primar: Lucian Chitic

Primăria comunei Valu lui Traian

Primar: Florin Mitroi

ARGUMENT

Unirea Dobrogei cu România, eveniment major în construcția statului român modern, de la care se împlinesc anul acesta 140 de ani, a fost prevăzută în Tratatul de la Berlin, semnat de Marile Puteri, la 1 iulie 1878. În articolul 46 se precizează ce teritorii dintre Dunăre și Marea Neagră se uneau cu România: Delta Dunării, Insula Șerpilor, sangeacul Tulcea, format din districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Küstenge și Medgidia¹. Frontiera de Sud a regiunii urma să fie trasată în teren, de la Silistra, la sud de Mangalia, de către o comisie internațională.²

Preluarea *de facto* a teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră s-a realizat, după o perioadă de pregătire de patru luni și jumătate, făcută de guvernul Ion C. Brătianu, cu precădere de Mihail Kogălniceanu, titularul Ministerului Afacerilor Străine și interimar la Interne. Sursele istorice ne arată fără dubii că factorii de decizie de la București au cunoscut realitățile din regiune, prin intermediul rapoartelor primite de la două misiuni militare și din alte informări de la persoane preocupate de situația Dobrogei.

Între măsurile principale luate de autoritățile de la București, în vederea instalării administrației și armatei, între Dunăre și Marea Neagră, enumerăm: constituirea *Diviziei active „destinată Dobrogei”*, comandată de generalul George Anghelescu, desemnarea Comisiei pentru preluarea administrației regiunii, de la autoritatea militară rusă, instalată în iunie 1877, între Dunăre și Marea Neagră.³ Au fost numiți prefecții celor trei județe dobrogene: Tulcea, Constanța și Silistra Nouă, s-a pregătit operația de transbordare a militarilor peste Dunăre și a reprezentanților statului român. Prima etapă a început la 14 noiembrie 1878, la Brăila și Ghecet (Smârdan), pe malul drept al fluviului, moment precedat de ceremoniale militare și religioase, în prezența domnitorului Carol I, a președintelui Consiliului de Miniștri, Ion C. Brătianu și a altor înalte oficialități.

Parte a programului au fost și redactarea celor două documente, semnate de domnitorul Carol I, *Înalt Ordin de zi către armata de ocupare a Dobrogei* și *Proclamația M.S. Domnitorului Carol I către*

¹ ***Tratatul dela Berlin urmat de protocoalele Congresului, precum și de Charta Basarabiei Române a Deltei Dunării și a Dobrogei. Traducțiunea Ministerului Afacerilor Străine, București, Imprimeria Națională, 1878, p. 19.

² Principele Gheorghe Bibescu, *Istoria unei fruntarii. România pe malul drept al Dunărei*. Tradusă din limba franceză de Alexandru Em. Florescu, București, 1883, pp. 57-151; Jean Nouzille, *La frontière bulgaro-romaine en Dobroudja*, în „Revue Romaine d'Histoire”, an XXXV, nr. 1-2, 1997, p. 27.

³ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 272.

dobrogeni, care au avut caracter programatic, prin jalonarea politicilor ce urmau a fi aplicate între Dunăre și Marea Neagră, de către reprezentanții statului român și de către militari.⁴

Pentru a cunoaște situația districtului „*Küstendje*”, cum era numit de locuitorii și autoritățile otomane, înainte de instalarea administrației românești, apelăm la două surse din epocă. Un raport al agentului consular al Franței din 10 august 1877 aprecia că, „*situația ulterioară este rea... Bulgarii se dedau la tâlhării asupra locuitorilor străini de naționalitatea lor*”, cu toate eforturile militarilor ruși de a liniști situația.⁵ Majoritatea populației musulmane se refugiasse spre sud.

În vara anului 1878, colonelul Ștefan Fălcoianu, șeful Statului Major al Armatei Active a efectuat timp de 28 de zile o misiune de evaluare a realităților și posibilităților de dezvoltare a regiunii, pe care le-a înaintat lui Mihail Kogălniceanu, raportul fiind intitulat *Studiile de cunoaștere generale făcute în Dobrogea* (sic).

Despre districtul Constanța, raportul colonelului Fălcoianu menționează că avea: „*partea litorală a Mării destul de populată*”. În mediul rural era o situație dramatică. Documentul preciza: „*cea mai mare parte din sate sunt distruse, căci populația era în majoritate (12.000) musulmană și avea 300 creștini*”. Ștefan Fălcoianu a conchis: „*Acest district este cu toate acestea susceptibil de o mare dezvoltare, atât prin existența căii ferate și prin aceea a portului Küstenge*”⁶ (sic). Extrem de importantă în acest context, a fost opinia lui Carol I. Domnitorul s-a pronunțat asupra potențialului întregii regiuni optimist: „*Districtele pe care ni le-au dat Congresul au mare viitor*” și potențialul de a fi aduse în câțiva ani „*într-o stare înfloritoare*”.⁷

În cadrul dezbaterilor publice pe tema *Dobrogea*, devenit subiectul zilei, între semnarea Tratatului de la Berlin și sfârșitul lunii decembrie 1878, s-au emis în presă și în dezbaterile parlamentare opinii pertinente referitoare la rolul ei în cadrul statal românesc. Bunăoară, universitarul ieșean Grigore Cobălcescu sublinia, într-un articol publicat în „*Steaua României*” din 4 august 1848, că regiunea transdunăreană era deținătoare de „*resurse imense*”, iar calea ferată Cernavodă – Constanța putea deveni o „*arteră a comerțului și civilizației române peste Dunăre*”⁸. Britanicul J.T. Barkley, investitor în Constanța, preciza într-un articol, atuurile favorizatoare ale orașului ce putea fi transformat într-un mare port maritim „*celui mai frumos și celui mai căutat al Mării Negre*”⁹. (sic)

⁴ Valentin Ciorbea, *Unirea Dobrogei cu România (1878). Reperele integrării și modernizării*, în „*Memoriile Secției de Științe Istoric și Arheologice*”, seria IV, tom XXXVII, 2013, pp. 122-123.

⁵ *** *Din tezaurul documentar dobrogean*, (editori: Marin Stanciu), f.e., București, 1980, p. 57.

⁶ Gheorghe Dumitrașcu, Lavinia-Dacia Dumitrașcu, *Trei documente privind situația Dobrogei la 1878*, în *Dobrogea 1878-2008. Orizonturi deschise de mandatul european* (coord. Prof. dr. Valentin Ciorbea), Editura ExPonto, Constanța, 2008, pp. 232-253.

⁷ Apud Romulus Seișanu, *Dobrogea. Gurile Dunării și Insula Șerpilor. Schiță monografică. Studii și documente*, f.e., București, 1928, pp. 183-184.

⁸ Grigore Cobălcescu, *Considerațiuni asupra Dobrogei*, în „*Steaua României*”, an II, nr. 167 bis, 4 august 1878, p. 2, apud Stoica Lascu, *Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei (1878-1947)*, vol. I (1878-1916), Constanța, 1999, p. 75.

⁹ *** *Însemnătatea încorporării Dobrogei la România în viziunea inginerului J.T. Barkley*, în „*Românul*”, an XXII, f.n., 14 decembrie 1878, *Ibidem* p. 96.

Desemnat prefect al județului Constanța, care avea o suprafață de 7.150 km², Remus Opreanu (1844-1908) a ajuns la Constanța pe 23 noiembrie 1878. Aici tot orașul îl aștepta „în picioare”, cu steaguri tricolore, ghirlande de flori și case împodobite, cu „strigăte de urări entuziaste”. Reprezentanți ai „diferitelor naționalități” l-au rugat pe prefectul Remus Opreanu să depună „la picioarele tronului augustului nostru Domnitor încredințarea despre devotamentul și fidelitatea noilor săi supuși”. În salonul localului unde Remus Opreanu s-a întâlnit cu autoritățile ruse erau prezenți și „preoți mahomedani, (care) după ritualul lor au înălțat rugi către cel Atotputernic, cerând înalta lui protecțiune pentru România și guvernul ei!” Seara, orașul a fost iluminat cu lampioane. A avut loc o serbare. S-a remarcat comunitatea elenă, cu precădere elevii acesteia, care au cântat marșuri de bucurie, acompaniați de muzica militară rusă. În piața principală s-a înălțat un arc de triumf de către comunitatea elenă. La veselia generală au contribuit și celelalte comunități, sublinia prefectul în telegrama expediată autorităților de la București. În finalul documentului, Remus Opreanu conchidea: „În fine, ziua de astăzi va rămâne înscrisă pentru viitor în cartea istoriei ca o zi de fericire pentru această nouă Românie; atât de mare era entuziasmul”¹⁰.

Conform *Regulamentului de împărțire și organizare administrativă a Dobrogei*, art. 31, emis la 13 noiembrie 1878, județul Küstenge se compunea din trei plăși: Küstenge, Hârșova și Mangalia, cu toate satele.¹¹ În anul 1880, județul Constanța avea 59 de comune rurale, majoritatea sate modeste, și 5 comune urbane, în total 64 de localități. Situația în județ era foarte dificilă. Căpitanul M.D. Ionescu, în monumentala sa lucrare dedicată Dobrogei sublinia faptul că militarii trimiși în misiuni de recunoaștere a localităților aflate pe hărțile pe care le aveau, unele n-au putut fi găsite iar altele erau în ruine „majoritatea satelor nu cuprindeau decât câteva bordeie mizerabile”.¹²

Remus Opreanu nu s-a descurajat. Harnic, perseverent, cu o viziune modernă asupra rolului administrației românești între Dunăre și Marea Neagră a fost dinamizatorul programului de integrare și modernizare a județului Constanța și desigur și a Dobrogei. A deținut postul de prefect în două rânduri, noiembrie 1878 – septembrie 1881 și octombrie 1882 – mai 1883.

Între primele măsuri importante avute în vedere de administrația românească a județului a fost cunoașterea situației școlilor rurale din plășile Hârșova, Medgidia, Constanța, Mangalia și Silistra Nouă. Evaluarea a arătat că unele erau subvenționate de la bugetul statului, iar „cea mai mare parte sunt întreținute pe cheltuielile comunelor”.¹³ Unde nu s-au găsit învățători și satele nu aveau fonduri, cu concursul comandanților militari, „sergenții ce sunt pe frontieră, sub conducerea d-lor ofițeri, îndeplinesc datoriile de învățători, așa încât se pot numi școli improvizate.” În cele 37 de școli rurale de băieți și de fete frecventau între 1.500 – 1.700 de elevi. În unele dintre aceste școli, învățătorii militari făceau cu elevii în recreație exerciții militare, copiii fiind costumați în uniforme de dorobanți.¹⁴

¹⁰ ***Sărbătorirea la Constanța a reîntregirii Dobrogei la Statul român, în Stoica Lascu, *op. cit.*, p. 92.

¹¹ ***Dobrogea în Arhivele românești (1597 – 1989). Profesorului Stoica Lascu la 60 de ani, (Coord. Virgil Coman), Editura Etnologică, București, 2013, p. 88.

¹² Căpitanul M.D. Ionescu, *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea: Geografia matematică, fizică, politică, economică și militară*, București, 1904, p. 497.

¹³ ***Statistica școlilor din Dobrogea, în Stoica Lascu, *op. cit.*, pp. 98-99.

¹⁴ *Ibidem*, p. 99.

Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România

Încă de la începutul primului mandat, Remus Opreanu s-a preocupat să strângă vestigiile descoperite accidental și să organizeze în sediul și curtea Prefecturii un muzeu. Pe baza respectivelor izvoare antice, inscripții și monede, care demonstau indubitabil că în zona peninsulară a Constanței fusese vechiul Tomis, unde a trăit și a creat în ultimii ani de viață, după relegarea de la Roma, Publius Ovidius Naso, prefectul a inițiat realizarea statuii marelui poet. Operă a sculptorului Ettore Ferrari, monumentul a fost dezvelit la 18 august 1887¹⁵, fiind alături de Monumentul de la Adamclisi, al doilea din județul Constanța ce afirma latinitatea noastră.

De maximă importanță pentru buna administrare a tuturor localităților a fost organizarea alegerilor pentru consiliile comunale și numirea de către prefect a primarilor, în cursul lunii august 1881. Acolo unde majoritatea era musulmană, primarul a fost desemnat din rândul acesteia.¹⁶ Foarte important, pentru funcționarea administrației locale a fost și stabilirea bugetelor comunelor.

La 7 aprilie 1879 Consiliul Local Constanța a aprobat „Regulamentul Comunei urbane Küstenge. Regulamentul camerei interioare a comunei urbane Küstenge”. Până în anul 1949 au fost emise 88 de astfel de documente care reglementau diferite aspecte ale vieții urbane.¹⁷

Remus Opreanu a făcut la 18 ianuarie 1881 în fața consilierilor o radiografie a situației județului din momentul instalării administrației românești. Prefectul amintea celor prezenți „Când am venit, o mare parte a județului era acoperită cu ruine (...) Câmpurile asemenea în mare parte pustii (...) Ordinea publică era foarte zdruncinată (...) Bande de tâlhari cutreerau Județul”. După eliminarea stării de haos, având încredere în autorități mulți emigranți plecați din cauza războiului „începură să se întoarcă în număr considerabil”¹⁸.

Sub aspect demografic, la începutul anului 1880, județul avea 64.902 suflete. Din raportul lui Remus Opreanu reiese că, în județ erau 25 de biserici românești, 9 bulgare, 1 greacă, 1 armeană. La Constanța, la 4 septembrie 1883, s-a pus piatra de temelie a Catedralei Ortodoxe „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, sfințirea lăcașului având loc la 22 mai 1895. Conform statisticii publicate în anul 1903 de către căpitanul M.D. Ionescu privind situația lăcașurilor de cult se poate constata o creștere a numărului acestora, urmare a sporului demografic. În județ erau 86 de biserici ortodoxe, 2 ale lipovenilor, 2 catolice, 10 case de rugăciune ale protestanților, 2 sinagogi și 177 de geamii.¹⁹ Autoritățile locale și centrale au sprijinit material și financiar funcționarea geamiilor, unele au primit terenuri, conform legii și personalul de cult a fost salarizat de la bugetul statului. O frumoasă și reprezentativă realizare o constituie ridicarea Moscheii regale „Carol I” de la Constanța,

¹⁵ Vezi Valentin Ciorbea, *Repere pentru dosarul de presă și sursele arhivistice privind statuia lui Ovidius la Constanța*, în Dorin Popescu, *Răzbunarea barbarilor*, Editura Ideea Europeană, București, 2017, p. 217 și urm.

¹⁶ ****Alegerile consilierilor comunali din județul Constanța*, validate, în Stoica Lascu, op. cit., pp. 106-110.

¹⁷ Vezi *Constanța - Mărturii documentare* (coord. Virgil Coman, Constantin Cheramidoglu), Editura Ex Ponto, Constanța 2012, (passim).

¹⁸ ****Expunere generală a situației județului Constanța. Dare de seamă făcută Consiliului Județean în ziua de 18 ianuarie 1881 de d. Prefect al Județului*, în Stoica Lascu, op. cit. pp. 110-117.

¹⁹ Căpitan M.D. Ionescu, op. cit., pp. 642- 650; Valentin Ciorbea, *Culte religioase în Dobrogea în opera colonelului Marin Ionescu-Dobrogianu*, în „Misiunea”, an IV, nr. 1 (4), 2017, pp. 93- 99.

al cărei „Act de fundațiune” a fost semnat la 24 iunie 1910, marea moschee fiind inaugurată la 31 mai 1913.²⁰

Revenind la raportul prefectului Remus Opreanu constatăm, că documentul a făcut referiri și la situația economiei județului: „*Agricultura, această ramură a activității locuitorilor Județului, trebuie să formeze obiectul formării noastre.*”²¹ Sub aspect juridic reglementarea dreptului de proprietate a fost primul pas al procesului de dezvoltare și modernizare a agriculturii. După cum a evoluat problematica domeniului funciar, constatăm că în Dobrogea s-a aplicat o autentică reformă agrară. Și în județul Constanța au fost verificate actele emise de autoritățile otomane (*tapū*-urile), în spirit de echitate și în interesul proprietarilor, indiferent de etnie²². De împrumutări au beneficiat diferite categorii de populație. Alții au cumpărat terenuri. Printre împrumutări s-au aflat și militari. Structura proprietății rurale s-a modificat radical. În anul 1913, spre exemplu, în județul Constanța erau 23.398 de proprietari, dintre care 40% dețineau suprafețe între 10 – 100 ha.²³ De la an la an, suprafețele cultivate au crescut. Dacă în 1892 s-au însămânțat 38.421 ha cu grâu, suprafața s-a mărit în 1899, la 65.108 ha. Cele mai mari producții s-au obținut în județul Constanța, la cultura orzului. Bunăoară, pe 148.224 ha s-au strâns cantitativ 2,3 milioane hl.²⁴

Ramură esențială a rămas și zootehnia, deși s-a înregistrat o diminuare a numărului de capete, urmare a creșterii suprafețelor cultivate. În 1897 numărul oilor în județ era de 609.746. Fără a face apel la cifre statistice, precizăm că toate ramurile economiei agrare au înregistrat, în județul Constanța, sporuri semnificative.

În perioada ocupației militare a Puterilor Centrale, octombrie 1916 – noiembrie 1918, economia județului a înregistrat un recul semnificativ. Populația refugiată din mediul rural și-a lăsat recoltele pe câmp, gospodăriile au fost jefuite, produsele găsite în hambare și pe câmp, rechiziționate de armata bulgară și Administrația de Etapă Germană. Această structură a luat totuși, unele măsuri pentru reluarea ciclului agricol, desigur din interes propriu. De precizat că silozurile din port au fost golite de cerealele depozitate.²⁵

La sfârșitul Primului Război Mondial, situația județului era jalnică. O imagine a acestei realități ne-a lăsat profesorul și publicistul Constantin Brătescu: „*Când ne-am pornit în toamna anului 1918 din pământul de rezistență eroică al Moldovei, iarăși către țărmurile Mării Negre spre a regăsi căminurile părăsite, noi nu știam de mai înainte, că vom afla multă jale și pustiu în frumoasa*

²⁰ Doina Păuleanu, Virgil Coman, *Moscheea regală „Carol I” Constanța, 1910-2010*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2010, p. 28 și urm.

²¹ *** *Expunere generală...*, p. 130.

²² Stan Gligor, Comisiile pentru constatarea și verificarea titlurilor de proprietate și posesiune imobiliară în Dobrogea (1880-1882), în *Comunicări de istorie Dobrogei*, vol. I, f.e., Constanța, 1980, p. 147.

²³ Dr. Angela Pop, *Evoluția spațiului rural dobrogean la începutul secolului XX*, în *In memoriam Liliana Lazia* (coord. Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, dr. Corina Apostoleanu, Adriana Gheorghiu), Editura Ex Ponto, Constanța, 2012, p. 172.

²⁴ Căpitan M.D. Ionescu, *op. cit.*, p. 703.

²⁵ *** *Denkschrift der Deutschen Etappen Verwaltung in der Dobrudscha. Abgeschlossen Mitte April 1917/Memoriu al Administrației Germane de Etapă din Dobrogea. Întocmit la mijlocul lunii aprilie 1917* (trad. Gustav Rükert, Olga Kaiter), Editura Ex Ponto, Constanța, 2012, passim.

noastră provincie dobrogeană. Dar, realitatea a întrecut mult așteptările noastre. Stâlpii uriași ai podului Borcea, lipsiți de cununa lor dantelată de oțel, peste care alergau din largile câmpii ale Țării spre malurile Mării și avuția și sufletul românesc, mărturiseau acolo, ca un simbol dureros, ruptura vremelnică a Dobrogei de trupul Patriei Mamă. Am trecut fluviul și lacrimi amestecate cu ură au răscolit sufletul nostru. Orașele noastre nu mai erau însuflețite și pline de zvonul vieții de odinioară, ci ne priveau uscate, ca niște hârci cu ochii scoși din zidurile ruinate, din ferestre și ușile oarbe, din fierăriile răsucite de dogoarea focului, din murdăria vremii așternute peste ele. Satele noastre nu mai erau satele mulțumite și fremătând de hărnicia zilelor de lucru și de bucuria zilelor de sărbătoare; ci multe dintre ele, cele mai multe, stau aproape pustii ca niște cimitire învechite[...]. Și pe mulți dintre aceia care, prea legați de vatră, au rămas să îndure jugul unui dușman sălbatic, însuflețit de ură, de invidie neagră și duhul distrugerii, nu i-am regăsit bucurându-se de lumina curată a cerului dobrogean. Am regăsit ogoarele năpădite de buruieni sălbatece, căminele sparte, mii de orfani pe drumuri, averile risipite și prăpădite, cu frigul și vânturile triste ale Mării șuierând peste stepă, pustiind peste ruine”.²⁶

De la această realitate, județul Constanța și-a început noua etapă a refacerii și relansării dezvoltării în toate domeniile. În agricultură s-a aplicat noua reformă agrară, la fel ca și în celelalte județe ale țării.²⁷ Comuna Peștera a fost prima localitate rurală unde, în luna martie 1926, 300 de țărani au primit titlurile de proprietate. În cadrul reformei agrare și al valorificării terenurilor disponibile și în județul Constanța s-a derulat o nouă etapă a colonizărilor cu foști militari și țărani veniți din alte zone ale țării. Datele arată că suprafața arabilă s-a mărit, mica proprietate deținând un procent de 87,59% din suprafața arabilă.

Modificări radicale în organizarea și dezvoltarea agriculturii județului Constanța s-au înregistrat sub regimul comunist. S-a impus crearea de proprietăți de stat și cooperativizarea proprietarilor agricoli. La 15 august 1949 în comuna Ion Corvin s-a înființat prima gospodărie agricolă colectivă. În anul 1957 județul Constanța a fost complet cooperativizat. În anul 1989 funcționau 28 de întreprinderi agricole de stat și 96 de cooperative agricole, în județul Constanța. Global, producțiile s-au mărit. Realitatea în agricultură era accentuat diferită de ceea ce a prezentat propaganda regimului până în 1989.

După 1989 și agricultura județului Constanța a intrat în procesul de reformă. S-au efectuat retrocedări, suprafața ca proprietate s-a divizat foarte mult. Concomitent au apărut și ferme mari care administrează mii de hectare. Din punct de vedere economic agricultura rămâne o ramură esențială a județului Constanța. Pe primul loc se află producția cerealieră. Dacă în anul 2000 aceasta a înregistrat 607,1 mii tone cereale, în 2006 producția a fost de 713,3 mii tone, iar în 2016, de 1.222,3 mii tone.²⁸

În economia județului Constanța un rol important, încă de la debutul integrării și modernizării, l-au avut transporturile. S-a început cu actul de cumpărare de la firma engleză *Danube and Black Sea Railway Limited* a liniei ferate Cernavodă – Constanța și a instalațiilor portului

²⁶ Constantin Brătescu, *După război (introducere)*, în „Arhiva Dobrogei”, vol. II, 1919, pp. 1-2.

²⁷ Valentin Ciorbea, *Evoluția Dobrogei...*, p. 145 și urm.

²⁸ „Anuarul statistic al județului Constanța”, 2017, p. 90 (INS, Direcția Județeană de Statistică Constanța).

Constanța²⁹. A urmat construirea podurilor de la Borcea și Cernavodă după planurile inginerului Anghel Saligny. Podul de la Cernavodă, denumit „Carol I”, a fost inaugurat la 14 septembrie 1895. Astfel, linia ferată Cernavodă – Constanța a fost legată la sistemul feroviar național. Rezultatele au fost resimțite imediat. În anul 1905, spre exemplu, pe linia Cernavodă – Constanța au fost transportate 327.000 tone³⁰, mărfuri diverse.

La momentul achiziționării infrastructurii portului, Constanța avea un „mic adăpost”, cu un dig de 200 m, 4 ha de acvatoriu și 200 m cheu de lemn. Statul a făcut investiții masive pentru construirea și modernizarea portului, pe baza planurilor inginerilor români I.B. Cantacuzino, Gh. Duca și Anghel Saligny. Lucrările au fost inaugurate oficial la 16 octombrie 1896. Până în anul 1916, pentru digurile de apărare, cheuri, bazinul portuar, silozuri și bazinul petrolier s-au cheltuit 2,2 miliarde lei. Prima etapă de modernizare s-a încheiat. Portul Constanța a devenit principalul port de export pentru produsele economiei românești: cereale, petrol, produse animaliere, dar și de tranzit. Dacă în 1879 traficul general a fost de 61.822 tone, în 1911 s-a atins cifra de 1,2 milioane tone.³¹ În anii 1937 – 1938, traficul total s-a ridicat la 4.853 tone. Acest total va fi depășit în anul 1960, când s-a tranzitat un total de 5.460 tone. Creșteri ale traficului au fost înregistrate în anii următori cu sporuri masive. Bunăoară în 1988, totalul a fost de 62.342 tone, pentru ca în anul 1989, să scadă la 42.452 tone, iar în anul 2016 să se revigoreze la 56.333 tone.

Portul Constanța a fost afectat în istoria sa cel mai mult în perioada celor două războaie mondiale. În anii Primului Război Mondial s-au efectuat bombardamente asupra instalațiilor portuare, iar după ocupația Puterilor Centrale portul a fost supus jafului tuturor produselor stocate și distrugerilor.

În perioada interbelică, după refacerea din primii ani, portul a cunoscut o etapă de dezvoltare a spațiilor de depozitare și o accentuată creștere a traficului, după cum s-a menționat mai sus.

În anii celui de al Doilea Război Mondial, izvoarele istorice evidențiază o nouă etapă de regres. Traficul a fost restricționat. Prezența navelor germane, bombardamentele U.R.S.S. s-au resimțit în activitatea portuară. După 23 august 1944 a existat un moment dificil, când portul s-a aflat în mare pericol de a fi distrus, situație evitată prin intervenția generalului Constantin Ionașcu, comandantul Diviziei 9 Mărășești și a contraamiralului Horia Macellariu, comandantul Flotei Maritime.

După 23 august 1944 portul a fost ocupat de trupele sovietice și exploatat sub controlul lor. Portul a intrat în atenția factorilor de decizie ai României, odată cu cincinalul 1956 – 1960. S-au propus proiecte și investiții mari, pentru extinderea structurii portuare spre sud, în etape, între anii 1964 – 1973. În anii '80 ai secolului trecut, conducerea partidului a trasat ca obiectiv extinderea incintei portuare, până la Agigea. S-a realizat o dezvoltare de mari proporții ce a dus practic la construirea complexului portuar: portul Constanța – Sud. Lucrările au început în 1985 și au continuat și după 1989.

²⁹ Petre Covacef, *Portul Constanța. Portul lui Anghel Saligny*, Editura Companiei Administrația Porturilor Maritime Constanța, 2004, pp. 162-170.

³⁰ Ion N. Lahovary, *Progresele Dobrogei dela anexare până astăzi 1878-1906. Tablou grafic*, Editura Stabilimentul de Arte Grafice Albert Baer, București, 1907, p.6.

³¹ Valentin Ciorbea, *Portul Constanța*, Editura Fundației Andrei Șaguna, Constanța, 1996, p. 7, 9 și urm.

Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România

Portul Constanța a ajuns în evoluția sa, la sfârșitul secolului XX, unul din principalele porturi ale Europei, având conexiuni cu marile porturi ale lumii. După 1989 a trecut prin mai multe etape de restructurare și modernizare, în consens cu cerințele piețelor internaționale și ale Uniunii Europene. O componentă importantă a portului este Șantierul Naval Constanța, cu o istorie de peste 100 de ani. În anul 2017 a înregistrat o cifră de afaceri de 49,9 milioane euro.

În județul Constanța s-a realizat Canalul Dunăre – Marea Neagră. Ideea acestuia a apărut în anii '30 ai secolului al XIX-lea. În timp s-au realizat mai multe proiecte, fără a se implementa. La cererea lui I.V. Stalin conducerea Partidului Comunist Român a aprobat, la 25 mai 1949, construirea Canalului Dunăre – Marea Neagră, pe traseul Cernavodă – Midia. Decizia a fost luată într-un moment când starea economică a României era precară. În anul 1953 lucrările s-au sistat.

În iunie 1973 Nicolae Ceaușescu a reluat la sugestia unor parteneri din Vest, ideea construirii Canalului, pe traseul Cernavodă – Agigea. Lucrările au demarat în anul 1976, Canalul fiind inaugurat la 26 mai 1984. A fost considerat, justificat, ca cea mai amplă lucrare executată în istoria României.

Flota maritimă comercială a pornit cu două nave „Meteor” și „Medeea”, portul Constanța fiind reper major al celor două linii maritime deschise, Orientală și Occidentală. Serviciul Maritim Român, căruia i-au aparținut navele maritime, le-a sporit numărul, acestea fiind achiziționate de la bugetul statului.³² În istoria acestei flote formate din cargouri, pasagere, nave mixte, s-a înscris și participarea la cele două războaie mondiale. O dezvoltare exponențială a cunoscut flota maritimă și în perioada comunistă. La 31 decembrie 1989, România deținea 311 nave, cu un tonaj de 6,1 milioane TDW. Multe nave au fost construite la Șantierul Naval Constanța, segment important al arealului portuar constănțean. După 1989, flota maritimă a intrat într-un proces de privatizare și vânzări, care au dus în final la distrugerea ei. Conform datelor oficiale, România mai are 2 nave înregistrate.

În județul Constanța industria s-a înfiripat anevoios după 1878. La Cernavodă s-a înființat în anul 1899 o fabrică de ciment cu capital belgian. Investiția a fost făcută datorită calității deosebite a materiei prime, existente în zonă, calcar și argilă și desigur accesibilității la transportul fluvial. Tot în zona industrială s-au situat și câteva fabrici de ulei. Bunăoară, în perioada interbelică la Constanța au funcționat două. Subramurile morărit-panificație au avut reprezentare și în județul Constanța.

După naționalizarea din 10 – 11 iunie 1948, toate întreprinderile proprietate privată au fost trecute în proprietatea statului. În județ, organele de partid și de stat au trecut la un proces de industrializare. La Ovidiu, s-a construit prima centrală electrică, la Medgidia, Întreprinderea de Mașini și Unelte. Constanța și-a creat în zona Palas o platformă industrială.

Anul 1989 a adus schimbări majore în domeniul privatizărilor în județul Constanța. Așa după cum a evoluat procesul, au fost închise multe capacități industriale, în final. Actualmente industria județului se caracterizează prin două zone industriale: Constanța – Năvodari și Constanța – Medgidia și Cernavodă. Practic, se poate vorbi de industrie, în județul Constanța, în cele 4 orașe. Cele mai reprezentative ramuri sunt: producerea de energie nucleară la Cernavodă, chimie și petrochimie la

³² Idem, Carmen Atanasiu, *Flota Maritimă Comercială. Un secol de istorie modernă 1895-1995*, Editura Fundației Andrei Șaguna, Constanța, 1995, p. 47 și urm.

Năvodari, extracție și prelucrare a țițeiului, industrie alimentară, construcții și reparații de nave, la Constanța.

Turismul a jucat în economia județului, încă de la începutul secolului XX, un rol ce a crescut în timp. S-au conturat stațiunile Mamaia, Eforie Nord, Eforie Sud și Techirghiol. Perioada comunistă a însemnat o dezvoltare deosebită a spațiului de cazare. La sud au apărut noi stațiuni, la Costinești, Jupiter, Cap Aurora, Neptun, Venus și Olimp. În prezent, de la Năvodari la Mangalia, sunt 13 stațiuni. Evoluția capacității de cazare relevă o realitate crudă. Dacă în 1990, aceasta era de 149.442 locuri, în 2016 a scăzut la 85.285. Județul are în prezent 746 de unități de cazare: hoteluri, moteluri, vile turistice ș.a.

În cei 140 de ani, județul Constanța a făcut pași semnificativi în domeniul învățământului și culturii. Anul 2016 arată că în toate structurile de învățământ preuniversitar frecventau cursurile 92.230 elevi și 23.118 studenți. Cele mai importante instituții de învățământ superior sunt Universitatea „Ovidius” din Constanța, Universitatea Maritimă, Academia Navală „Mircea cel Bătrân”.

Un loc aparte l-a avut în evoluția de ansamblu a județului și cultura. Numărul ziarelor, periodicelor și al revistelor de cultură probează interesul constănțenilor pentru frumos și informare. „Farul Constanței”, „Dobrogea Jună”, revista „Ovidiu”, „Arhiva Dobrogei” și îndeosebi „Analele Dobrogei” sunt cele mai importante realizări până în 1945. În anii comunismului, cea mai importantă publicație a fost revista „Tomis”.

Activitatea muzeală a ilustrat-o și o face și astăzi cu succes, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Muzeul Național al Marinei Române, Filiala Constanța a Muzeului Național „Ferdinand I”, Muzeul de Artă și Muzeul de Artă Populară. Județul are actualmente 17 unități muzeale, 3 instituții de spectacol, 3 cinematografe și 264 biblioteci.

Populația județului a cunoscut, din 1990 până în prezent o descreștere datorată unor cauze economico-sociale asemănătoare și celorlalte zone ale țării. Dacă în 1990 în județ locuiau stabil 754.456 locuitori, în iulie 2016 cifra a scăzut la 679.902 locuitori. Deci o scădere de 74.454 locuitori.

Din perspectivă istorică, evoluția numărului localităților dovedește o creștere accentuată în cei 140 de ani. În ianuarie 1881, județul Constanța avea 5 comune urbane și 59 comune rurale, în fapt sate modeste. Astăzi județul Constanța are 3 municipii, 9 orașe, 58 comune și 189 sate.

Odată cu intrarea României în Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, procesul de integrare în structurile europene s-a resimțit și în județul Constanța. Treptat, au început să se implementeze proiecte pe fonduri europene, un exemplu de reușită îl oferă la acest capitol RAJA Constanța.

Sub aspect geopolitic, după intrarea României în NATO la 29 martie 2004 și urmare a crizei Crimeei, provocată de politica Rusiei, județul Constanța a fost pus pe lista prioritară de interes geostrategic a NATO și SUA care au dezvoltat în localitatea Mihail Kogălniceanu Centrul Administrativ Aerian, unde se desfășoară frecvent activități de instruire în comun în conformitate cu hotărârile Consiliului Nord-Atlantic, în vederea asigurării securității și stabilității flancului estic NATO. Un rol în pregătirea trupelor NATO îl are Portul Constanța, aici desfășurându-se exerciții navale de maximă importanță, pentru pregătirea trupelor NATO.

Considerațiile noastre de mai sus sunt realizate din dorința de puncta succint parcursul județului Constanța, după Unirea Dobrogei cu România. Răstimpul între noiembrie 1878 și noiembrie 2018 dovedește că județul Constanța a cunoscut, împreună cu întreaga regiune în cadrul statului românesc, un proces de evoluție ascendentă, de modernizare, ea însăși fiind pentru România o zonă de deschidere, iar pentru Europa, o zonă de constant interes geostrategic.

*

Volumul de față este concretizarea proiectului gândit, menit și propus să dea posibilitatea tuturor primarilor din județul Constanța de a-și prezenta succint parcursul localităților pe care le conduc, cu precădere în anii transformărilor impuse de prăbușirea regimului comunist.

Certitudinea împlinirii proiectului a venit de la domnul Marius Horia Țuțuianu, președintele Consiliului Județean Constanța, care a agreat ad-hoc propunerea, asigurând sprijinul realizării lucrării prin semnarea scrisorii circulare adresate primarilor localităților județului Constanța.

Din motive greu de acceptat, având în vedere scopul generos al volumului și momentul aniversar, unele primării au neglijat, refuzat ori respins invitația de colaborare. Inițiatorii proiectului s-au văzut nevoiți să schimbe titlul lucrării în „Localități ale Județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România”, pentru a nu-i refuza pe cei harnici și responsabili. Tuturor contributorilor le adresăm respectuoase mulțumiri.

Cum se va putea constata, volumul include articole interesante cu date și informații utile, dovadă, că edilii au înțeles oportunitatea de a-și prezenta localitatea, la ceas aniversar. Nu avem îndoieli asupra utilității lucrării. Dincolo de momentul circumstanțial, „Localități ale Județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România” va deveni o lucrare de referință pentru cititori din varii domenii.

Consiliul Județean Constanța, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța și Academia Oamenilor de Știință au ținut să omagieze cel de-al doilea moment major al construcției statale românești, prin acest volum, care își va avea locul și rolul său alături de astfel de întreprinderi care au debutat în 1928 cu „Dobrogea: Cincizeci de ani de viață românească” (sic), continuat de „Studii istorice dobrogene”, la 125 de ani, de la importantul eveniment, iar la 130 de ani cu „Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european” și „Dobrogea – model de conviețuire multietnică și multiculturală”.

10 octombrie 2018

Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Fiind o lucrare destinată cunoașterii realităților din localitățile dobrogene, în Anul Centenar, 2018 și la împlinirea celor 140 de ani de la Unirea Dobrogei, cu România, volumul de față este un material de referință necesar tuturor celor care studiază devenirea istorică a provinciei istorice dintre Dunăre și Mare.

Volumul se bazează pe textele furnizate de Primăriile celor treizeci și două de localități dobrogene: municipii, orașe și comune, așa cum au fost ele concepute, de autorii lor. Specificăm, că de la început au fost fixate, încă de la primul mesaj de anunț al proiectului către autoritățile locale respective, fiind menționate, cerințele legate de conținutul și forma textului, precum și de iconografie, iar instituțiile administrației publice locale, care au răspuns demersului nostru editorial s-au conformat.

Unele dintre texte sunt semnate, în mod explicit, de primarii localităților respective, în timp ce altele sunt fără semnătură. Editorii au luat în considerare aceste situații diferite și le-au păstrat, ca atare, în volum. Pentru o imagine completă a localităților, volumul cuprinde și o lista nominală a primarilor localităților prezente în volum. În aceeași măsură, intervenția editorilor și lectorilor de carte se referă mai ales la reducerea lungimii textelor, atât din rațiuni de spațiu, cât și din intenția de a echilibra numărul de pagini acordat fiecărei localități. De asemenea, am corectat tacit unele inadvertențe, rezultate din verificarea informațiilor existente în texte.

Am considerat oportun, ca, în general, fiecare localitate să fie reprezentată de imaginea clădirilor Primăriei, unităților de învățământ și ale așezămintelor religioase ale diferitelor culte religioase, având în vedere caracterul multiethnic al Dobrogei. În acest sens, am păstrat în volum fotografii care să reprezinte edificiile mai sus anunțate. Unele dintre materialele primite includeau un număr mult mai mare decât media de trei fotografii, stabilite de editori și comunicate, încă de la începutul proiectului. De aceea, editorii au intervenit, păstrând trei fotografii. Sunt și situații când am ilustrat cu patru fotografii, dintre cele trimise, acestea reprezentând mai bine localitatea. Calitatea fotografiilor este diferită, în funcție de maniera în care au fost trimise de contributori, dar a existat și o intervenție a autorilor de layout, acolo unde a fost posibil, pentru a le îmbunătăți. Menționăm că materialele originale trimise pentru volum sunt păstrate la Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța.

Ordinea apariției în volum respectă criteriul administrativ: municipii, orașe, comune, iar în cadrul fiecărei secțiuni, localitățile urmează criteriul alfabetic.

Editorii aduc mulțumiri speciale tuturor celor care, prin efortul lor, au făcut posibilă apariția acestui volum. În primul rând, autorităților publice locale - primari, consilii locale, funcționari publici,

Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România

bibliotecari, profesori, care au înțeles importanța acestui demers, în Anul Centenar 2018, cu înalte semnificații istorice, pentru România și pentru Dobrogea. Contributorilor, autori, fotografi, de asemenea se cuvin calde mulțumiri.

Coperta I este o metaforă, urmărind evoluția istorică de la stema Dobrogei, la 1878, la stema județului Constanța, din 2018, iar coperta IV introduce referințe ale unor mari personalități, despre importanța teritoriului dobrogean.

Dr. Corina-Mihaela Apostoleanu

MUNICIPII

MUNICIPIUL CONSTANȚA

Constanța este capitala reședință a județului cu același nume, cel mai important municipiu din Dobrogea și unul dintre cele mai vechi și mai mari din România.

Prima atestare documentară datează din anul 657 î.Hr. când, pe locul actualei peninsule (și chiar sub apele de azi, în dreptul Cazinoului), grecii milesieni au fondat colonia *Tomis*. Cetatea a fost cucerită de către romani în anul 71 î.Hr. și redenumită *Constantiana*, după numele surorii împăratului Constantin cel Mare (în secolul al IV-lea d.Hr.).

În cursul secolului al XIII-lea, *Marea cea mare* (cum era denumită în epocă Marea Neagră) a fost dominată de negustorii italieni din Genova a căror contribuție la dezvoltarea comunității a fost extrem de importantă. Sub dominația otomană, Constanța a fost redusă la un simplu sat locuit de pescari greci și de crescători tătari de cai și oi. Localitatea a redevenit oraș, în perioada 1857-1865, după construirea căii ferate Cernavodă-Constanța și a portului pentru exportul grânelor românești. După Războiul de Independență (1877-1878), când Dobrogea s-a unit cu Patria Mamă, având portul ca motor de creștere economică, orașul s-a dezvoltat continuu, devenind una dintre cele mai importante capitale reședințe de județ din România.

Repere geografice

Municipiul Constanța este localizat în județul cu același nume, în partea de sud-est a României, pe coasta Mării Negre, într-o zonă lagunară la est, deluroasă la nord și în partea centrală, și de câmpie la sud și vest. Orașul deține o plajă proprie, în lungime de 6 km. la care se adaugă alți 7 km. de plajă aferenți stațiunii Mamaia și alți 6 km de plajă, pe teritoriul orașului Năvodari.

Se învecinează la nord cu orașele Năvodari și Ovidiu, la sud cu comuna Agigea, la vest cu comuna Valu lui Traian, la sud-vest cu comuna Cumpăna și la est cu Marea Neagră, fiind împărțit în mai multe cartiere, fără autonomie administrativă și fără granițe delimitative: Anadachioi, Tăbăcărie, Brotăcei, Faleză Nord, Coiciu, Palas, Medeea, Brătianu, Centru, Peninsula, Agigea, Viile Noi, Tomis I, II, III, Tomis Nord, Abator, CET, Km 4, 4-5 și 5, Faleză Sud (Poarta 6).

Hidrografia

O mare parte din suprafața municipiului este amplasată într-o arie lagunară, având lacul Siutghiol (*lacul lăptos* în limba turcă), în nord și lacul Tăbăcăriei (*Ghiolul Mic*), în nord-est. Având în vedere dispunerea geografică, se poate afirma că pământul tomitan este amplasat pe o insulă mărginită la nord și nord-vest de Canalul Poarta Albă - Midia Năvodari, la est de Marea Neagră, iar la sud și vest de Canalul Dunăre - Marea Neagră.

Deși la suprafață nu există nicio sursă de apă curgătoare, pânza freatică din acviferul Juristic-superior barremian este extrem de bogată. Debitul său este comparabil cu cel al Dunării, fiind un important zăcământ de apă potabilă care se scurge cu o viteză foarte redusă din direcția sud-vest, spre nord-est. Această pânză freatică furnizează apa curentă necesară consumului urban cotidian, în timp ce consumul industrial se face din sursa de suprafață *Galeșu* aflată pe direcția Canalului Poarta Albă-Midia-Năvodari.

Clima

Clima municipiului Constanța evoluează pe fondul general al climei temperat-continentale, cu anumite particularități legate de poziția geografică și de componentele fizico-geografice ale teritoriului. Existența Mării Negre și, la nivel mai mic, a Dunării, cu o permanentă evaporare a apei, asigură umiditatea aerului și totodată determină reglarea încălzirii acestuia. Temperaturile medii anuale au valori superioare mediei pe România: +11,2°C. Temperatura minimă înregistrată în Constanța a fost de -25 °C la data de 10 februarie 1929 iar cea maximă de +38,5 °C la data de 10 august 1927. Vânturile sunt determinate de circulația generală atmosferică. Brizele de zi și de noapte sunt caracteristice întregului județ Constanța.

Repere istorice

Municipiul Constanța a fost întemeiat în cadrul procesului de colonizare grecească a bazinului Mării Negre (*Pontos Euxinos* în greacă) de către coloniștii milesieni, în secolele VII-V î.Hr., sub numele de *Tomis*. Acest nume este probabil derivat din cuvântul grecesc *τομή* (*tomî*) însemnând tăietură, despicătură.

Conform legendei, Iason și argonauții săi ar fi poposit aici, după ce fuseseră trimiși în Caucaz să fure „Lâna de Aur”. Urmăriți de flota regelui Colhidei, Aietes „Uliul” l-ar fi tăiat în bucăți pe fiul acestuia, Absyrtos, pentru a-l obliga pe rege să caute și să adune resturile, în vederea ceremoniei funerare, dând astfel argonauților timpul necesar pentru a fugi spre Bosfor. Arheologii consideră mai plauzibil ca tăietura (din linia țărmului) să fi desemnat mai degrabă portul antic, astăzi submers, în fața Cazinoului. O altă posibilă origine a numelui ar fi Tomiris, regina masageților, un trib getic ce trăia între Marea Neagră și Marea Caspică (*Herodot*).

Coloniștii milesieni au găsit pe aceste locuri o așezare getică, noul oraș ajungând la nivelul unui *polis*, de-abia în secolul IV-III î.Hr. Portul folosit de greci pentru comerțul cu locuitorii acestor regiuni (daci, sciți și celți) a permis dezvoltarea unui centru urbanistic.

Între anii 8-17 d.Hr., poetul roman Publius Ovidius Nasso a fost exilat la Tomis, unde și-a petrecut ultimii ani din viață. A scris „Tristele” și „Ponticele”, poeme care constituie o sursă documentară valoroasă pentru viața social-politică locală din epocă. Tomis a devenit o parte a Imperiului Roman, în anul 46, fiind redenumit, în secolul al IV-lea, *Constantiana*.

Orașul a rezistat vremurilor tulburi din secolele al III-lea și al IV-lea, marcate de numeroase și repetate invazii gotice, scitice și hunice, devenind reședința provinciei Sciția Mică (latină *Scythia Minor*). După împărțirea Imperiului Roman, *Constantiana*, împreună cu întreaga Sciție Mică, a

revenit Imperiului Roman de Răsărit și a rămas parte a acestuia, până în secolul al VII-lea, când a fost pierdută în contextul migrațiilor slavilor și proto-bulgarilor.

În Evul Mediu, Constanța a fost una dintre cele mai importante baze ale comerțului genovez, în bazinul Mării Negre. Negustorii și armatorii genovezi erau stabiliți în zona peninsulară a orașului de astăzi. Din acele timpuri ne-a rămas temelia pe care a fost clădit ulterior așa-numitul *far Genovez*, un veritabil punct de atracție turistică.

După disoluția celui de al Doilea Țarat Bulgar, urmează perioada de independență a Dobrogei și o scurtă stăpânire muntenească, din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân. La începutul secolului al XV-lea, Dobrogea, împreună cu teritoriul de astăzi al municipiului Constanța, au fost cucerite de Imperiul Otoman. Turcii rup relațiile comerciale cu republicile maritime din Peninsula Italică, de aceea importanța economică a localității scade.

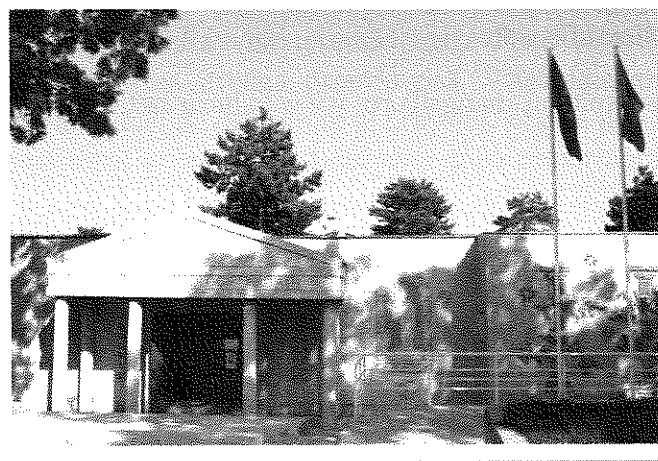
În anul 1855, când flota anglo-franceză pornită spre Crimeea, împotriva Rusiei, poposește aici pentru aprovizionare, Constanța, așa cum o descrie doctorul Camille Allard, se întindea numai pe suprafața peninsulei de astăzi, la sud-est de actuala stradă Negru-Vodă; la nord-vest de această limită erau stâne, mori, pășuni și vii. În oraș locuiau pescari greci, lipoveni și turci, negustori și meșteșugari greci, români, turci, armeni, evrei și maltezi, oieri români și tătari, grădinari români, bulgari și găgăuzi. Zece ani mai târziu, compania britanică „Danube and Black Sea Railway” finalizează construirea căii ferate Cernavodă - Constanța, destinată cu precădere exportului grânelor din Țările Române.

Marea Britanie avea în oraș un consulat, prin intermediul căruia, în anul 1861, exploratorul englez Samuel White Baker și soția acestuia, Florica Maria Sas, au obținut acte (sub numele de Florence Finnian pentru F.M. Sas), în scopul părăsirii Imperiului Otoman (ulterior, cei doi devin celebri prin explorarea izvoarelor Nilului). Dominația otomană ia sfârșit după Războiul Ruso-Turc din 1877-1878, când, prin decizia Congresului de la Berlin din 1878, Dobrogea se unește cu România. După această dată, populația românească sporește semnificativ, odată cu sosirea armatei, administrației, învățământului și marinei române. În perioada 1873-1883 vin și mulțicoloniști de origine germană, cunoscuți ca *germani dobrogeni*. Majoritatea au părăsit regiunea în 1940, fiind strămutați în Germania.

După unirea Dobrogei cu Patria Mamă - România, a început perioada de dezvoltare urbanistică a municipiului Constanța și de românizare subsecventă a regiunii (până atunci, Românii, „dicieni” dobrogeni, „măcineni” moldoveni sau „mocani” ardeleni, fuseseră minoritari față de tătari, turci, greci și bulgari). După construirea Podului de la Cernavodă de către Anghel Saligny în anul 1895, orașul, numit de către regele Carol I „plămânul României”, devine portul principal al țării. S-au pus bazele Serviciului Maritim Român, s-a deschis o linie maritimă spre Istanbul, apoi prelungită spre Alexandria și numită „linia orientală”. Între anii 1895 și 1909, portul a fost modernizat și dezvoltat, conform planului de reconstruire, de asemenea, s-au construit drumuri și căi ferate adiționale care leagă Constanța de Capitală și de restul țării. Aceasta a fost o perioadă de prosperitate a Serviciului Maritim Român, ale cărui vase au navigat, nu numai pe „linia orientală”, cât și pe „linia occidentală” (spre Marsilia și Rotterdam) și pe „linia de arhipelag” (spre Pireu și Salonic).

Clădirea Primăriei municipiului Mangalia

Muzeul de Istorie și Arheologie Callatis din Mangalia

Farul Mangalia

COMUNE

COMUNA ADAMCLISI

Poziție și așezare geografică

Comuna Adamclisi este situată în partea de sud-est a României, în unitatea de relief - Podișul Dobrogei de Sud, subunitatea acestuia - Podișul Oltina. Coordonatele geografice ale comunei sunt încadrate între paralelele de $44^{\circ}01'10''$ și $44^{\circ}11'02''$ latitudine nordică și meridianele de $27^{\circ}53'25''$ și $28^{\circ}02'25''$ longitudine estică.

Suprafața comunei este de 13.636 ha, din care intravilan - 455,66 ha și extravilan - 13 486,47 ha.

Din punct de vedere administrativ, face parte din județul Constanța, situându-se în sud-vestul acestuia. Pe teritoriul comunei Adamclisi se află cinci sate: Adamclisi - reședința comunei, Zorile, Urluia, Abrud și Hațeg. Față de reședința comunei, satele se află la distanțele de 2 km - Zorile, 3 km - Urluia, 8 km - Abrud, 10 km - Hațeg. Accesul spre localitatea Zorile se face pe DC 31, asfaltat, spre localitatea Urluia, pe DN 3 și spre localitățile Abrud și Hațeg pe DC 54, care este doar pietruit. Față de alte localități învecinate, Adamclisi - reședința comunei se află la 4 km de Deleni pe DN 3 și la 8 km de Șipote pe DN 3 și DJ 27.

Comuna Adamclisi se învecinează la est cu comuna Deleni, la vest cu comuna Ion Corvin și comuna Aliman, la sud cu comuna Dobromir, iar la nord cu comuna Rasova. Localitatea Adamclisi, reședința comunei, se află la o altitudine medie de 118 mdm, ocupând interfluviul desprins din Dealului Monumentului și versanții nordic și estic al acestuia, între Pârâul Cetății și Pârâul Adamclisi. Diferența de nivel, măsurată de-a lungul DN 3 Constanța - Ostrov, ce străbate localitatea de la est la vest, se situează între 155 mdm, la intrarea în localitate, dinspre Constanța și 75 mdm, la ieșirea spre Ostrov. Coordonatele hipsometrice ale celorlalte localități ale comunei sunt: Abrud - 47 mdm, Hațeg - 32 mdm, Urluia - 30 mdm și Zorile 70 mdm., ele fiind situate de-a lungul unor văi ce le străbat aproape longitudinal, ocupând și versanții acestora și interfluviile unor văi secundare.

Pe teritoriul comunei, la 2 km de localitatea Adamclisi, se află Monumentul Tropaeum Traiani, edificiu al artei romane și un reper geografic pentru întreaga zonă.

Atestare istorică, evoluția localităților, populație

Localitățile comunei Adamclisi nu au o atestare documentară precisă, ca de altfel multe așezări rurale din Dobrogea. Vetrele localităților Adamclisi, Zorile și Abrud au fost ocupate din timpuri străvechi, neolitice, după cum dovedește inventarul ceramic descoperit în apropierea izvoarelor naturale, care constituiau condiții necesare existenței unor comunități umane, într-o zonă cu resurse rare de apă, la suprafață, cum este Dobrogea de Sud.

Totuși, pentru Adamclisi o atestare modernă o putem extrage din lucrarea apărută în 1860, la Eberfeld, aparținând profesorului german C.W. Wutzer, de la Universitatea din Bonn, scrisă pe baza însemnărilor din 1856, când trece prin zonă, furnizându-ne următoarea informație: „Cam la o jumătate de oră, în afară de pădure,.... urmează micul sat Adam-Kelssy-Koy, care după cimitirul său foarte întins, aflat lângă drum, înseamnă că ar fi putut să fie destul de mare în trecut”.

Așadar, pe vetrele lor au existat, în neolitic, așezări modeste locuite de populații agricole care practicau agricultura, păstoritul și olăritul, care s-au transformat în epoca romană în *vicus* (așezări rurale) prospere, ce gravitau economic în jurul reședinței administrative, situată pe un mic promontoriu din Pârâul Cetății, care primește numele Tropaeum Traiani, de la Monumentul Triumfal ridicat pe locul unei celebre bătălii a romanilor cu băștinașii daco-geți și aliații acestora, care a avut loc în iarna anilor 101-102 d.Hr., finalizată cu victoria romanilor.

Așezarea Tropaeum Traiani este ridicată în vremea împăratului Marcus Aurelius (161-180 d.Hr.) la rangul de municipiu, având o populație de circa 5.000 locuitori, după aprecierea arheologilor, cunoscând o mare înflorire până la părăsirea Dobrogei (Sciția Minor) de către romani în anul 602. În aceeași perioadă, pe vatra satului Urluia este atestată o *villa rustica* (fermă agricolă) deținută de latifundiarul roman, Lucius Aelius Marcianus.

În perioada stăpânirii otomane asupra Dobrogei (1417-1878), așezările românești sunt populate cu turci și tătari și primesc toponimii osmane: așezarea de lângă anticul Tropaeum Traiani primește denumirea Adam-Kelssy-Kőy (Biserica lui Adam/Biserica Omului), de la atribuirea unei semnificații eronate monumentului din apropiere, aflat în ruină, despre care au crezut că este un lăcaș creștin. Așezarea de la Zorile a fost denumită Cherimcuius, cea de la Abrud, Molciova, cea de la Hațeg, Arabagi și cea de la Urluia, Urluchioi.

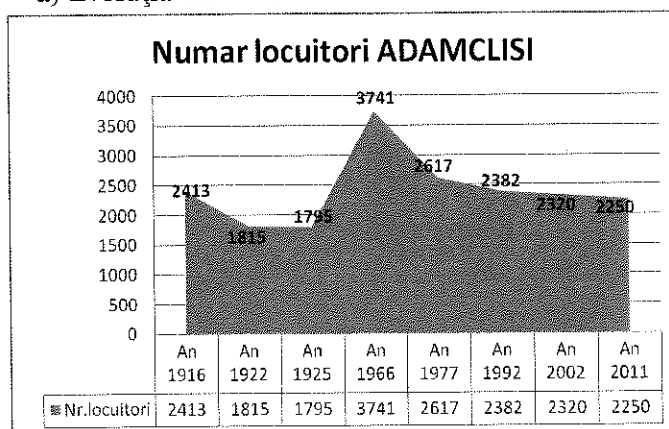
După revenirea Dobrogei în componența statului român, în 1878, s-au făcut colonizări în: 1882, 1884, 1894. Aceste așezări au primit populație românească și toponimii românești: Adamclisi, Zorile (după situarea spre răsărit față de Adamclisi), Abrud, Hațeg (după locul de obârșie al românilor colonizați), Urluia după denumirea văii omonime.

Din punct de vedere administrativ, până în 1908, cătunele de pe teritoriul actual al comunei Adamclisi făceau parte din comuna rurală Enigea (Deleni). În 1908 s-au înființat două comune rurale: comuna rurală Adamclisi, cu satele Zorile și Urluia, care avea în 1916, 2.413 locuitori, iar în 1922, 1.815 locuitori și comuna rurală Abrud, cu satele Hațeg și Cucuruz (fost Iusup Panar/Ispanar), azi dispărut, care avea în 1916, 1.806 locuitori și în 1922, 1.213 locuitori.

Cele două comune rurale făceau parte din Plasa Traian, cu reședința la Adamclisi, înființată în același an. În 1950, ambele comune rurale au fost trecute în componența raionului Băneasa, regiunea Constanța, iar în 1960, în componența raionului Adamclisi, regiunea Dobrogea. Prin reforma administrativă din 1968 s-a reorganizat comuna Adamclisi, cu satele: Adamclisi, Zorile, Urluia, Abrud și Hațeg.

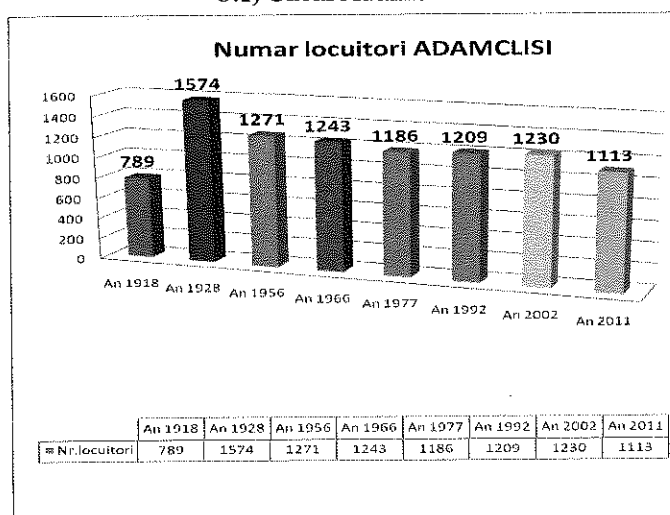
Evoluția numărului de locuitori; tendințe după 1989

a) Evoluția nr. de locuitori ai comunei Adamclisi

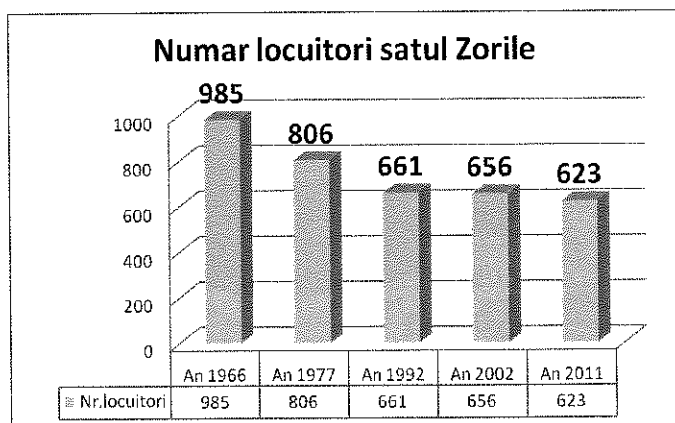

b) Evoluția nr. de locuitori în satele componente:

b.1) Satul Adamclisi

b.2) Satul Zorile

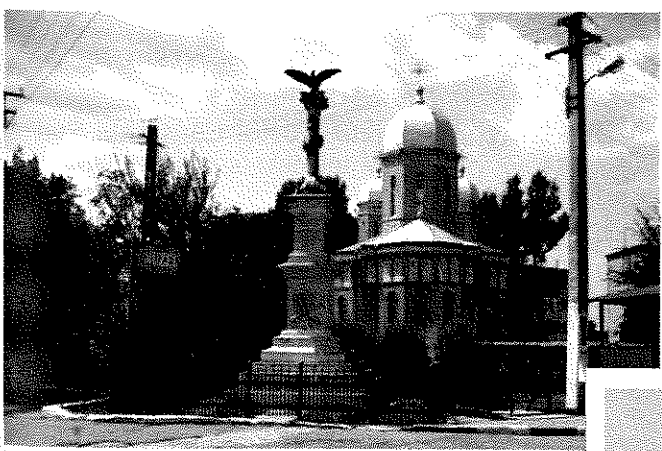
b.3) Satul Urluia

*Clădirea Primăriei comunei
Adamclisi*

Liceul Tehnologic „Jean Dinu” Adamclisi

*Biserica Ortodoxă „Sf. Gheorghe” din
comuna Adamclisi*

Mănăstirea „Sf. Apostol Filip” Adamclisi

CUPRINS

<i>Mesajul Președintelui Consiliului Județean Constanța</i>	5
<i>Listă primari</i>	7
<i>Valentin Ciorbea, Argument</i>	11
<i>Corina-Mihaela Apostoleanu, Nota editorului</i>	21
MUNICIPII	
<i>Constanța</i>	25
<i>Mangalia</i>	36
<i>Medgidia</i>	51
ORAȘE	
<i>Băneasa</i>	73
<i>Cernavodă</i>	84
<i>Eforie</i>	95
<i>Hârșova</i>	103
<i>Murfatlar</i>	110
<i>Năvodari</i>	120
<i>Techirghiol</i>	135
COMUNE	
<i>Adamclisi</i>	149
<i>Agigea</i>	164
<i>Amzacea</i>	175
<i>Corbu</i>	180
<i>Crucea</i>	193
<i>Cumpăna</i>	205

Localități ale județului Constanța la 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România

<i>Cuza Vodă</i>		227
<i>Dumbrăveni</i>		234
<i>Grădina</i>		239
<i>Lipnița</i>		252
<i>Lumina</i>		263
<i>Nicolae Bălcescu</i>		276
<i>Oltina</i>		285
<i>Ostrov</i>		306
<i>Pantelimon</i>		320
<i>Pecineaga</i>		327
<i>Peștera</i>		337
<i>Rasova</i>		345
<i>Siliștea</i>		350
<i>Tîrgușor</i>		367
<i>Tortoman</i>		372
<i>Valu lui Traian</i>		376